

Nederlandse taal - jonge kind (fase 1)

Ontluikende en beginnende geletterdheid

Mondelinge taalvaardigheid

Woordenschat en woordgebruik

- uitbreiden van de receptieve woordenschat
- uitbreiden van de productieve woordenschat
- passende woorden gebruiken voor concrete zaken/schoolse omgang en onbekende woorden omschrijven
- verschillende en nieuwe woorden gebruiken (betekenisuitbreiding, semantiek)
- (nieuwe) woorden vormen (morfologie)

Spoken (vloeiend en verstaanbaar)

- vertellen of navertellen van een verhaal
- uitleg geven (bijv. bij tekeningen/afbeeldingen over bekend onderwerp of activiteit of bij objecten op de vertelafel)
- vertellen over een gebeurtenis of eigen ervaring
- vertellen (een monoloog houden) voor een vertrouwd publiek (bijv. over eigen ervaring na het spelen van een spel)
- vloeiend en verstaanbaar praten zoals klinkers en medeklinkers verstaanbaar uitspreken en gebruiken van eenvoudige intonatie (bijv. vraagzin)
- (nieuwe) woorden kiezen en gebruiken
- klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem (fonologie)
- zinnen vormen (syntaxis)
- gebruiken van gebaren om boodschappen te ondersteunen
- herkennen van en afstemmen op het spreekdoel (met hulp)
- herkennen van en afstemmen op het publiek (met hulp)
- gebruiken van eenvoudige signaalwoorden (bijv. en toen, daarom) voor samenhang in een verhaal

Luisteren

- luisteren naar instructies en deze uitvoeren (bijv. bij activiteiten in de groep)
- luisteren naar verhalen, liedjes en gedichten
- luisteren naar eenvoudige verslagjes (bijv. over een gebeurtenis)
- luisteren naar meningen van anderen
- ontdekken van verschillende tekstsoorten (bijv. prentenboek, instructie)
- ontwikkelen van verhaalbegrip
- kennismaken met de relatie tussen tekst en beeld
- precies luisteren, ook door het stellen van begripsvragen
- interpreteren van wat wordt verteld (relateren aan eigen kennis en ervaring; betekenis afleiden uit intonatie en stemgebruik)
- samenvatten van wat wordt verteld (bijv. Wat was de belangrijkste gebeurtenis in het verhaal?)
- evalueren van wat wordt verteld (bijv. waardering geven: Wat vind je ervan?)

Gesprekken voeren

- deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken om informatie uit te wisselen (bijv. over gebeurtenissen, n.a.v. prentenboeken, of om elkaar te helpen)
- discussiëren en overleggen (bijv. over het spel, ervaringen, activiteiten)
- reageren op... (mening geven), vragen stellen en beantwoorden
- overleggen over 'filosofische' vragen (bijv. Kunnen vissen verliefd zijn?)
- oriënteren op een gespreksonderwerp (bijv. door te zoeken naar antwoorden op vragen zoals: Waar gaat het over? Wat weet ik ervan? Wat wil ik vertellen/ weten?)
- vasthouden van het gespreksonderwerp
- ervaren van verschillende gespreksdoelen (bijv. informatie en mening uitwisselen, iets nieuws leren, probleem oplossen, anderen amuseren)
- bewust worden van verschillen tussen gesprekspartner en van omgangstaal zoals reacties van anderen en non-verbale reacties van anderen
- gebruiken van gespreksregels (bijv. naar elkaar luisteren, stil zijn als de ander praat en wachten op de beurt)
- kiezen en productief gebruiken van (nieuwe) woorden

Taalbeschouwing/ metalinguïstische vaardigheden

Praten over taal

- voeren van gesprekjes over taal en taalgebruik

Nadenken over taal

- reflecteren op taal
- verbeteren van taalgebruik

Lezen

Leesplezier

- ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving
- plezier tonen in voorlezen en boeken (leesbeleving)
- meeleven met personages in een op de leeftijd afgestemd boek
- uiten van gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje
- zich inleven in alledaagse onderwerpen (aansluiten bij de leefwereld en bij onderwerpen die verder afstaan van het kind)

Oriëntatie op verhaal en tekst

- ontwikkelen van kennis over de functies van lezen
- kennismaken met zakelijke teksten zoals informatieve teksten, instructies (bijv. recept, bouwtekening) en betogende teksten (bijv. reclame)
- kennismaken met fictionele teksten zoals verhalen (bijv. 'hier-en-nu'-verhalen, sprookjes en dierenverhalen) en poëzie (rijmpjes, versjes en liedjes)
- kennis ontwikkelen over de opbouw van een verhaal of tekst (m.b.v. leesstrategieën)
- ontdekken van de structuur van taal (tekst, zin, woord)
- begrijpen waaruit een verhaal of tekst bestaat (bijv. boek, brief, gedicht)
- begrijpen en interpreteren van verhalen en teksten
- naspelen of navertellen van een voorgelezen verhaal (met of zonder illustraties)
- lezen/zingen van liedjes en versjes met een simpel rijmschema
- spelen met vormen van schriftelijke communicatie uit eigen leefwereld (bijv. WhatsApp-bericht versturen met symbolen)

Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe

- spelen met klanken (fonemen) en symbolen, woorden verklanken
- ontdekken van het alfabetisch principe (in een speelse context)
- deelnemen aan woord- en klankspelletjes
- ontdekken dat letters met klanken corresponderen
- herkennen en gebruiken van rijmwoorden

Schrijven

Oriëntatie op geschreven taal

- ontwikkelen van kennis over de functies van schrijven
- benoemen van het verschil tussen gesproken en geschreven taal
- ontdekken van het verschil tussen 'schrijven' en 'lezen'
- spelen met lettertekens (benoemen en schrijven)
- schrijven met eigen grafische middelen (tekeningen, picto's, krabbels, symbolen)
- schrijven van woorden met grote eenheden (bijv. eigen naam, logo's en merknamen)
- achterhalen van de betekenis van geschreven taal

Aanvankelijk schrijven

- schrijven van woorden of korte (2-woords)zinnen (bijv. eigen naam op etiket, korte zinnen bij zelfgemaakte tekeningen)
- schrijven over concrete en herkenbare dingen op basis van de ontwikkeling en interesses van de leerling (bijv. verhaaltje, gedichtje, briefje, kaartje, bedankje, berichtje)
- ontdekken dat geschreven taal communicatieve doelen heeft
- ervaren dat verschillende lezers (leraar, medeleerlingen, ouders) verschillend reageren op eigen en andermans teksten
- onder woorden brengen van gedachten, gevoelens en meningen (mondeling of schriftelijk)
- praten over wat de leerling heeft opgeschreven (over de vraag wat de leerling heeft bedoeld en de vraag waarom de lezer bepaalde dingen wel/niet kan begrijpen)

